

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗВ'ЯЗКУ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА ЦИФРОВОГО БІЗНЕСУ

«КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ»

Презентація лекційного матеріалу

Розробник: к.е.н., доц. каф. Е та ЦБ
Бірбіренко Світлана Сергіївна

ЛЕКЦІЯ 18

ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

ПЛАН

18.1. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

18.2. СИНТЕТИЧНИЙ ТА АНАЛІТИЧНИЙ ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ

КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ

18.1. Економічний зміст та класифікація доходів і витрат підприємства

В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН ДОСИТЬ ВАЖЛИВИМ Є ТОЙ ФАКТ, ЩО РІВЕНЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БУДЬ-ЯКОГО ПІДПРИЄМСТВА ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, ОДЕРЖАНІ ВНАСЛІДОК ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЯКИМИ МОЖУТЬ БУТИ ЯК ПРИБУТКИ, ТАК І ЗБИТКИ.

ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ – ЦЕ ІНТЕГРОВАНИЙ ПОКАЗНИК, ЯКИЙ ФОРМУЄТЬСЯ В ПРОЦЕСІ ПОРІВНЯННЯ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА І ВИТРАТ НА ЇХ СТВОРЕННЯ.

ФІНАНСОВИМ РЕЗУЛЬТАТОМ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА Є ПРИБУТОК АБО ЗБИТОК.

ПРИБУТОК – ЦЕ ПОЗИТИВНА РІЗНИЦЯ МІЖ ДОХОДАМИ ВІД ЗДІЙСНЕННЯ ПЕВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І ВИТРАТАМИ НА ЦЮ ДІЯЛЬНІСТЬ. ВІН ВІДОБРАЖАЄ МЕТУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.

ПЕРЕВИЩЕННЯ ВИТРАТ ВІД ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАД ДОХОДАМИ ВІД НЕЇ ПРИЗВОДИТЬ ДО ЗБИТКІВ. **ЗБИТОК** – ЦЕ НЕГАТИВНА РІЗНИЦЯ МІЖ ДОХОДАМ ВІД ЗДІЙСНЕННЯ ПЕВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВИТРАТАМИ НА ЦЮ ДІЯЛЬНІСТЬ.

КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ

ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАКТУЄТЬСЯ В НП(С)БО1 «ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ», В ЯКОМУ ВИЗНАЧЕНО, ЩО «ПРИБУТОК – СУМА, НА ЯКУ ДОХОДИ ПЕРЕВИЩУЮТЬ ПОВ'ЯЗАНІ З НИМИ ВИТРАТИ», А «ЗБИТОК – ЦЕ ПЕРЕВИЩЕННЯ СУМИ ВИТРАТ НАД СУМОЮ ДОХОДІВ, ДЛЯ ОТРИМАННЯ ЯКИХ ЗДІЙСНЕНІ ЦІ ВИТРАТИ» (П. 3).

Фінансові результати поділяються, насамперед, за видами діяльності, внаслідок якої вони виникають. Згідно з НП(С)БО1 вся діяльність підприємства є звичайною (табл. 14.1).

Таблиця 14.1

Види діяльності підприємства

Звичайна діяльність					
Операційна діяльність			Інша діяльність		
Основна діяльність	Інша операційна діяльність		Фінансова діяльність	Інвестиційна діяльність	
функції					
виробництво	управління	збут			

КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ

ДОХОДАМИ ЗА НП(С)БО1 ВВАЖАЮТЬ ЗБІЛЬШЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВИГІД У ВИГЛЯДІ НАДХОДЖЕННЯ АКТИВІВ АБО ЗМЕНШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ, ЯКІ ПРИВОДЯТЬ ДО ЗРОСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ, КРІМ ЗРОСТАННЯ КАПІТАЛУ ЗА РАХУНОК ВНЕСКІВ ВЛАСНИКІВ(П. 3).

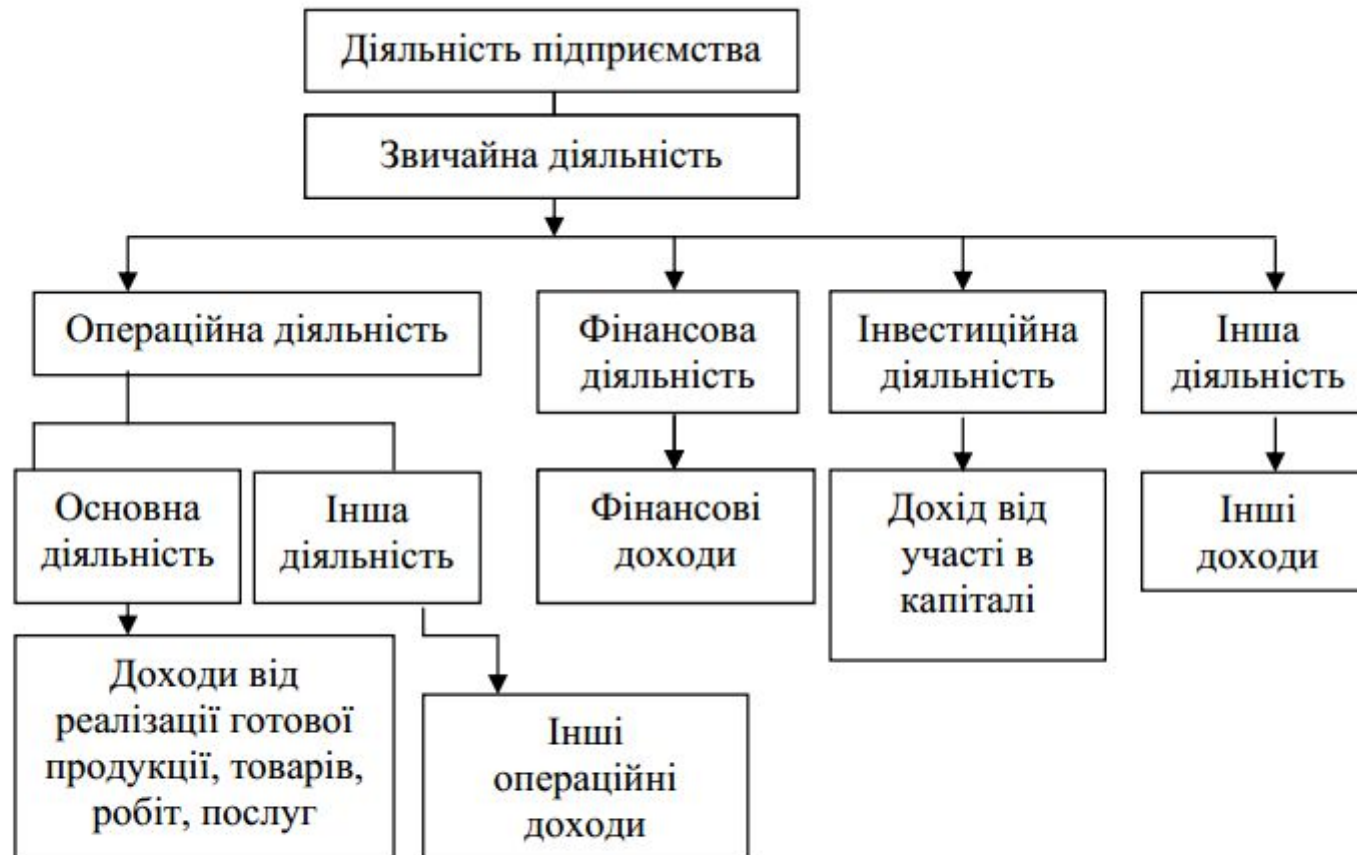
НОРМАТИВНИМ ДОКУМЕНТОМ, ЯКИЙ ВИЗНАЧАЄ МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДОХОДИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ РОЗКРИТТЯ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ Є П(С)БО15 «ДОХІД», В ЯКОМУ НАВОДИТЬСЯ ТАКЕ ВИЗНАЧЕННЯ: «ДОХІД ВИЗНАЄТЬСЯ ПІД ЧАС ЗБІЛЬШЕННЯ АКТИВУ АБО ЗМЕНШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ЗУМОВЛЮЄ ЗРОСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ (ЗА ВИНЯТКОМ ЗРОСТАННЯ КАПІТАЛУ ЗА РАХУНОК ВНЕСКІВ УЧАСНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА), ЗА УМОВИ, ЩО ОЦІНКА ДОХОДУ МОЖЕ БУТИ ДОСТОВІРНО ВИЗНАЧЕНА» (П. 5).

КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ

НЕ ВИЗНАЮТЬСЯ ДОХОДАМИ ТАКІ НАДХОДЖЕННЯ ВІД ІНШИХ ОСІБ:

- СУМА ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ, АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ, ІНШИХ ПОДАТКІВ І ОBOB'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ПЕРЕРАХУВАННЮ ДО БЮДЖЕТУ Й ПОЗАБЮДЖЕТНИХ ФОНДІВ;
- СУМА НАДХОДЖЕНЬ ЗА ДОГОВОРОМ КОМІСІЇ, АГЕНТСЬКИМ ТА ІНШИМ АНАЛОГІЧНИМ ДОГОВОРОМ НА КОРИСТЬ КОМІТЕНТА ТОЩО;
- СУМА ПОПЕРЕДНЬОЇ ОПЛАТИ ПРОДУКЦІЇ (ТОВАРІВ, РОБІТ, ПОСЛУГ);
- СУМА АВАНСУ В РАХУНОК ОПЛАТИ ПРОДУКЦІЇ (ТОВАРІВ, РОБІТ, ПОСЛУГ);
- СУМА ЗАВДАТКУ ПІД ЗАСТАВУ АБО В ПОГАШЕННЯ ПОЗИКИ, ЯКЩО ЦЕ ПЕРЕДБАЧЕНО ВІДПОВІДНИМ ДОГОВОРОМ;
- НАДХОДЖЕННЯ, ЩО НАЛЕЖАТЬ ІНШИМ ОСОБАМ;
- НАДХОДЖЕННЯ ВІД ПЕРВИННОГО РОЗМІЩЕННЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ.

КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ

Рис. 14.1. Класифікація доходів за видами діяльності

КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ

Склад доходів, що належать до відповідної групи, обґрунтовано НП(С)БО1, згідно з яким «дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – це загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, тобто без урахування наданих знижок, повернення проданих товарів і податків із продажу (ПДВ, акцизного податку тощо)».

Інші операційні доходи – суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім доходу(виручки) від реалізації продукції, робіт і послуг:

- дохід від операційної оренди активів;
- дохід від операційних курсових різниць;
- дохід від реалізації оборотних активів(крім фінансових інвестицій)
тощо.

Фінансові доходи – дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій(крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі).

Інші доходи – дивіденди, відсотки фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів; дохід від неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ

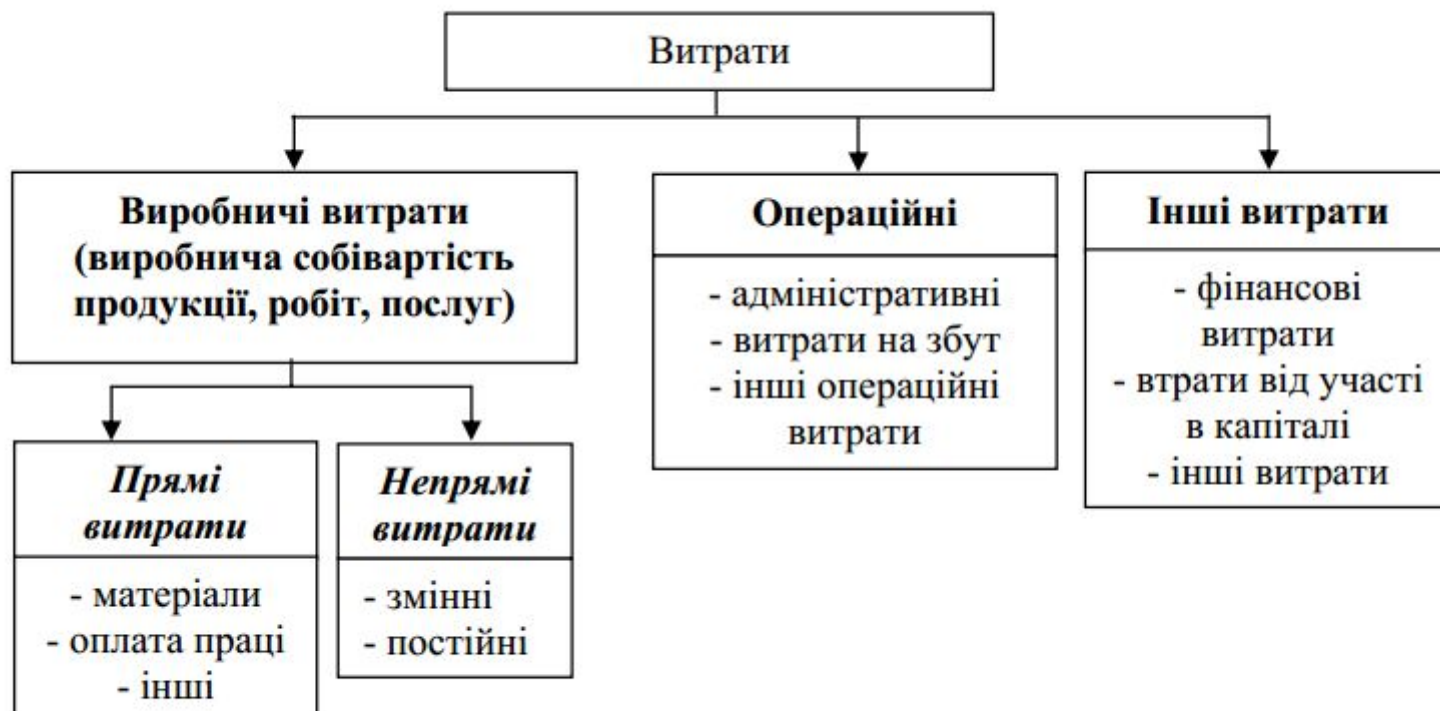
Згідно з НП(С)БО1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» **витрати** – це зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу(за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) (п. 3).

Витрати відображають у бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. Витрати визнають витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для одержання якого їх здійснено, витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображають у витратах того звітного періоду, в якому їх було здійснено.

Слід відзначити, що згідно п. 9 П(С)БО16 **витратами не визнаються** й не включаються до звіту про фінансові результати:

- платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо;
- попередня(авансова) оплата запасів, робіт, послуг;
- погашення одержаних позик;
- інші зменшення активів або збільшення зобов'язань, що не відповідають ознакам, наведеним у п. 6 цього Положення(стандарту);
- витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ

Рис. 14.2. Класифікація витрат за видами діяльності

КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ

У відповідності до П(С)БО16 «Витрати» собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), реалізованої протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та понаднормативних виробничих витрат.

До виробничої собівартості продукції включають:

- 1) прямі матеріальні витрати;
- 2) прямі витрати на оплату праці;
- 3) інші прямі витрати;
- 4) змінні загальновиробничі витрати та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

За способом включення до собівартості витрати поділяють на прямі та непрямі. Витрати на виробництво конкретного виду продукції, які безпосередньо включають до її собівартості на підставі первинних документів, називаються **прямими**.

Непрямі витрати – це витрати на виробництво, які не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом і потребують розподілу.

18.2. Синтетичний та аналітичний облік доходів і витрат

Бухгалтерський облік доходів здійснюють на рахунках класу 7 «Доходи і результати діяльності», які призначені для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства. На рахунках цього класу, крім рахунка 76 «Страхові платежі», протягом звітного року за кредитом відображають суму загального доходу разом із сумою непрямих податків, зборів(обов'язкових платежів), що включені до ціни продажу, за дебетом – щомісячне відображення належної суми непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати».

За кредитом субрахунків 701–703 відображають збільшення (одержання) доходу, за дебетом – належну суму непрямих податків (акцизного податку, податку на додану вартість та інших, передбачених законодавством); результат операцій перестрашування(у кореспонденції з субрахунком 705); результат зміни резервів незароблених премій (у страхових організаціях); та списання у порядку закриття на рахунок 79.

Аналітичний облік доходів від реалізації ведуть за видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг, регіонами збуту та/або іншими напрямками, визначеними підприємством.

Кореспонденція рахунків з відображення доходів від реалізації представлена у таблиці 14.2.

Таблиця 14.2

Кореспонденція рахунків з відображення доходів від реалізації

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
<i>Реалізація на умовах передоплати</i>			
1	Отримано передоплату від покупця за реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги)	311	681
2	Відображено суму податкового зобов'язання щодо ПДВ	643	641
1	2	3	4
3	Відображено дохід від реалізації: -готової продукції -товарів -робіт і послуг	361	701 702 703
4	Списано суму податкового зобов'язання щодо ПДВ при реалізації: -готової продукції -товарів -робіт і послуг	701 702 703	643
5	Відображено списання на фінансові результати доходу від реалізації: -готової продукції -товарів -робіт і послуг	701 702 703	791
6	Відображено взаємозалік заборгованостей	681	361

КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ

Таблиця 14.3

Кореспонденція рахунків з відображення витрат виробництва

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Зі складу передано у виробництво матеріали на: - виготовлення продукції - загальновиробничі потреби		20
		23 91	
2	Зі складу передано в цех напівфабрикати власного виробництва на виготовлення продукції	23	25
3	Нараховано заробітну плату: -робітникам основного виробництва -загальновиробничому персоналу		661
		23 91	
4	Здійснено відрахування на соціальне страхування з нарахованої зарплати -робітникам основного виробництва -загальновиробничому персоналу		65
		23 91	
5	Нараховано амортизацію основних засобів; -робітникам основного виробництва -загальновиробничому персоналу		131
		23 91	
6	Здійснено розподіл загальновиробничих витрат (згідно бази розподілу): - списано загальновиробничі витрати на виробничу собівартість продукції - списано загальновиробничі витрати на собівартість реалізованої продукції		
		23 901	91 91
7	Протягом місяця передано на склад з виробництва готову продукцію	26	23

Кореспонденція рахунків з відображення собівартості реалізації представлена у таблиці 14.4.

Таблиця 14.4

Кореспонденція рахунків з відображення собівартості реалізації

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Відображено собівартість реалізації:		
	-готової продукції	901	26
	-товарів	902	28
	-робіт і послуг	903	23
2	Списано на зменшення фінансового результату собівартість реалізації:		
	-готової продукції	791	901
	-товарів		902
	-робіт і послуг		903

Аналітичний облік витрат майбутніх періодів ведуть за їх видами.

Витрати майбутніх періодів відображають у розділі II активу Балансу. Визнану у поточному звітному періоді частину витрат майбутніх періодів відображають у Звіті про фінансові результати у складі операційних витрат або інших витрат.

На підставі первинних документів дані про доходи і витрати діяльності відображають в облікових регістрах, які потім використовують для заповнення Головної книги та фінансової звітності (Звіту про фінансові результати, Приміток до річної фінансової звітності).

КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ

Питання для самоконтролю:

1. Яке П(С)БО визначає порядок формування в обліку інформації про доходи, витрати?
2. Назвіть основні принципи визнання доходів і витрат. Охарактеризуйте їх.
3. Як класифікують доходи за видами діяльності? Охарактеризуйте їх.
4. Як класифікують витрати за видами діяльності? Охарактеризуйте їх.
5. Назвіть умови визнання доходів і витрат.
6. Як здійснюється оцінка доходів і витрат?
7. Що таке елементи витрат? За якими елементами групують витрати операційної діяльності?
8. Рахунки якого класу відображають витрати за елементами?
9. Що включається до собівартості реалізованої продукції?
10. Як здійснюється облік виробничої собівартості та собівартості реалізованої продукції?
11. Що включають до адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат?
12. Як здійснюється синтетичний облік доходів?
13. Як здійснюється синтетичний облік витрат?